مقاله رویداد

گزارش اولین نشست تخصصی مدیریت بیماری‌های مغز و اعصاب در طب ایرانی مستند به شواهد بالینی

کوثر صفرپور[الف]، هایده گلسرخی[ب]، سید مهدی میرغضنفری[ج]، محسن ناصری[د]، روشنک قدس[ه]، منیره‌سادات مطهری‌فرد[و]، زهره پورصالح[و]، سید محمدباقر فضل‌جو[ز]، امیرمحمد جلادت[ح]، مرتضی مجاهدی[الف،ط،ی*]

[الف]گروه تاریخ علوم پزشکی، دانشکدهٔ طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

[ب]معاونت درمان، دانشگاه علوم پزشکی البرز، تهران، ایران

[ج]گروه فیزیولوژی و طب ایرانی، دانشکدهٔ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی ارتش، تهران، ایران

[د]مرکز تحقیقات کارآزمایی بالینی طب سنتی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران

[ه]گروه طب ایرانی، مؤسسهٔ مطالعات تاریخ پزشکی، طب ایرانی و مکمل، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران

[و]گروه طب ایرانی، دانشکدهٔ طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

[ز]گروه طب ایرانی، دانشکدهٔ طب ایرانی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران

[ح]گروه طب ایرانی، دانشکدهٔ پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، شیراز، ایران

[ط]مرکز تحقیقات طب سنتی و تاریخ علوم پزشکی، پژوهشکدهٔ سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران

[ی]مؤسسهٔ پژوهشی سلامت‌محور مزاج، تهران، ایران

تاریخ دریافت: بهمن ۱۴۰۳
تاریخ پذیرش: بهمن ۱۴۰۳

این مقاله، گزارش برنامهٔ علمی-تخصصی با عنوان«نشست تخصصی مدیریت بیماری‌های مغز و اعصاب در طب سنتی ایران مستند به شواهد علمی» است که توسط فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران و با همکاری دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در تاریخ ۲۱ تیرماه ۱۴۰۳ در محل فرهنگستان علوم پزشکی به‌صورت حضوری و برخط (آنلاین) برگزار شد و با سخنرانی اعضای هیئت علمی رشتهٔ طب ایرانی، فوق‌تخصص بیماری‌های مغز و اعصاب، جراحان مغز و اعصاب، فوق‌تخصص نورولوژی اطفال، فوق‌تخصص روانپزشکی کودکان، دکتری تخصصی تغذیه، دکتری فیزیولوژی، فلوشیپ خواب، فلوشیپ اماس و نیز متخصصان داروسازی سنتی و فارماکوگنوزی همراه بود. مخاطبان همایش، فوق‌تخصص اعصاب کودکان، فوق‌تخصص روان‌پزشکی اطفال، متخصصان داخلی، متخصص روان‌پزشکی، متخصص طب سالمندی، متخصص مغز و اعصاب، جراح مغز و اعصاب، دکتری روان‌شناسی، دکتری پرستاری، دکتری تغذیه، دکتری فارماکوگنوزی، دکتری طب ایرانی، دکتری تخصصی داروسازی سنتی و داروسازی بالینی و پزشکان عمومی بودند. در این برنامه، ۵۰ نفر به‌صورت حضوری و ۷۰ نفر به صورت مجازی حضور داشتند.

Safarpour K, Gholsorkhi H, Mirghazanfari SM, Naseri M, Ghods R, Motaharifard MS, *et al*. Report of the first expert panel on the evidence-based management of neurological disorders in Persian Medicine based on clinical evidences. Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. 2025;15(4):303-306. doi:10.22034/15.4.1

Copyright © :Journal of Islamic and Iranian Traditional Medicine. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.

* فرد مسئول مکاتبات: Mortazamojahedy@mubabol.ac.ir

طراحی کلی برنامه با پیشنهاد دکتر مرتضی مجاهدی (عضو گروه حکمت، طب سنتی و طب دوران تمدن اسلام و ایران، فرهنگستان علوم پزشکی) و پس از تصویب در گروه موردنظر انجام شد. باتوجه به بررسی شواهد علمی منتشرشده با موضوع مداخلات طب ایرانی در بیماری‌های مغز و اعصاب، تعداد نشست‌های تخصصی برنامه ۵ عدد تعیین شد و موضوعات نشست‌ها براساس بیشترین شواهد موجود انتخاب شدند. بنابراین بیماری‌های اختلال و کم‌توجهی، آلزایمر، اماس، سردرد و اختلال خواب به‌عنوان نشست‌های تخصصی تعیین شدند و ۵ نفر از استادان متخصص طب ایرانی و عضو هیئت علمی دانشگاه که مطالعات بیشتری در موضوع موردنظر داشتند به‌عنوان دبیران علمی نشست‌ها مشخص شدند.

گفتنی است که ارائهٔ مطالب در این برنامه به‌شیوهٔ سخنرانی تعاملی و بحث در گروه‌های کوچک و با استفاده از ابزار آموزشی پاورپوینت انجام شد. همچنین محتوای هر نشست تخصصی برای بهره‌مندی آتی متخصصان، فیلمبرداری و ضبط شد.

برنامه در سه قسمت به شرح ذیل برگزار شد:

الف) سخنرانی ابتدایی

ابتدا حاضران و سخنرانان به‌منظور شرکت در مراسم افتتاحیه با سخنرانی آقای دکتر محمدعلی محققی معاونت علمی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی؛ دکترسیدمهدی میرغضنفری، معاون تعالی دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت؛ آقای دکتر محسن ناصری، عضو پیوستهٔ فرهنگستان و دکتر وفا رحیمی موقر، جراح مغز و اعصاب در سالن مرکزی برگزاری برنامه (محل کتابخانهٔ فرهنگستان) گرد هم آمدند. سخنرانان بخش افتتاحیه به‌مدت یک ساعت، به‌ترتیب رویکرد فرهنگستان در توسعهٔ گفتمان بین‌رشته‌ای در طب ایرانی، لزوم توسعهٔ طب ایرانی مستند به شواهد بالینی، اهمیت بیماری‌های نورولوژی در طب ایرانی و مکمل همچنین ادغام طب ایرانی و طب نوین در بیماری‌های مغز و اعصاب را موردتأکید قرار دادند و پیرامون آن صحبت‌های خود را ایراد نمودند.

ب) نشست‌های تخصصی شامل بیماری‌های اختلال و کم‌توجهی، آلزایمر، اماس، سردرد و اختلال خواب

پس از اتمام سخنرانی افتتاحیه، حاضران طبق لیست ثبت‌نام‌شدهٔ اولیه، براساس انتخاب خود و برنامهٔ تدوین‌شده در یکی از نشست‌ها به مدت تقریباً یک ساعت‌ونیم شرکت کردند. در هر یک از نشست‌ها، ابتدا سخنران مدعو، فوق‌تخصص بیماری‌های مغز و اعصاب، اصول کلی مدیریت بیماران از دیدگاه طب رایج و مشکلات مربوط به مدیریت بیماری را ارائه نمودند؛ سپس متخصص طب ایرانی با بیان اصول کلی مدیریت بیماری از منظر طب ایرانی، به ارائهٔ مستندات علمی و تبیین مقالات حاصل از کارآزمایی‌های بالینی در بیماری موردنظر پرداختند. در انتها متخصص داروسازی سنتی یا فارماکوگنوزی، فرآورده‌های طب سنتی موجود در بازار دارویی مبتنی بر شواهد علمی در حیطهٔ بیماری موردنظر را معرفی کردند.

در حین برگزاری هر نشست تخصصی حاضران به‌طور آزادانه امکان ابرازنظر و انتقاد و پیشنهاد داشتند. همچنین درمورد احتیاط‌های لازم دربارهٔ کاربرد طب ایرانی، عوارض مداخلات طب ایرانی، ضرورت ارجاع بیماران و فوریت انجام برخی از اقدامات درمانی استاندارد مطالبی بیان شد.

جدول شمارهٔ یک نشان‌دهندهٔ عناوین سخنرانی و اسامی سخنرانان نشست‌های تخصصی برنامه است.

ج) بحث پایان

پس از پایان نشست‌های تخصصی، در این بخش حاضران و سخنرانان مجدداً در سالن مرکزی گرد هم آمدند و نمایندگان هر یک از نشست‌های تخصصی، مطالب و دیدگاه‌های مطرح‌شده و زمینه‌های پژوهشی موردنظر، و اعضای هیئت رئیسه نیز در موارد لازم، نظرات و توصیه‌های خود را ارائه کردند. سپس آقای دکتر مرتضی مجاهدی به ایراد سخنرانی در مورد لزوم بهره‌مندی از دستاوردهای علمی-پژوهشی طب ایرانی جهت ادغام در نظام بهداشت و درمان کشور پرداختند.

در این برنامه مقرر شد کتابی مصور، گرافیکی و رنگی با عنوان منتخب کارآزمایی‌های بالینی مداخلات طب ایرانی در بیماری‌های مغز و اعصاب تدوین شود که مشخصات و خلاصه مقالات منتشرشده و مرتبط درمورد اثربخشی مداخلات طب ایرانی در بیماری‌های مغز و اعصاب فوق‌الذکر در حال آماده‌شدن می‌باشد.

جمع‌بندی نظرات متخصصان شرکت‌کننده در برنامه به‌عنوان بیانیهٔ پایانی شامل موارد زیر است:

۱. شواهد علمی درمورد اثربخشی برخی مداخلات طب ایرانی در مدیریت بیماری‌های مغز و اعصاب وجود دارد.

۲. اهمیت اصلاح سبک زندگی در مدیریت بیماری‌های مغز و اعصاب از نقاط اشتراک طب سنتی و طب رایج است و می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری و درمان بیماری‌ها داشته باشد.

۳. معرفی و ارائهٔ داروهای استانداردشدهٔ طب ایرانی بر مبنای شواهد علمی به متخصصان و پزشکان به توسعه و ترویج طب سنتی کمک می‌کند.

٤. مداخلات طب ایرانی باید توسط پزشکان متخصص طب ایرانی و پزشکان دارای مدرک معتبر ارائه شود و ایمنی، اثربخشی و کارآمدی آنها ارزیابی و پایش گردد.

۵. در بیماری‌هایی که برای آنها درمان استاندارد، ایمن و دردسترس در طب رایج وجود ندارد، بهره‌گیری از مداخلات طب سنتی مستند به شواهد علمی می‌تواند برای بیماران مفید باشد.

٦. انجام مداخلات طب ایرانی، باید تنها پس از ارزیابی‌های تشخیصی لازم و استاندارد صورت گیرد و رعایت استانداردهای علمی برای درمان بیماران ضروری است.

۷. طراحی و اجرای پژوهش‌های علمی مشترک بین متخصصان طب ایرانی و طب رایج باعث افزایش مستندات علمی و کمک به ادغام طب ایرانی مبتنی بر شواهد در نظام بهداشت و درمان کشور می‌شود.

۸. تأکید گردید که پژوهشگران علاقه‌مند به مطالعات در حیطه‌های مرتبط با بیماری‌های مغز و اعصاب و طب ایرانی حتماً در پژوهش‌های خود از یک متخصص مغز و اعصاب و یک متخصص طب ایرانی عضو هیئت علمی دانشگاه جهت بهینه‌سازی پژوهش خود استفاده نمایند.

تضاد منافع

این مقاله هیچ تضاد منافعی ندارد.

تشکر و قدردانی

این برنامه توسط گروه حکمت، طب سنتی و طب دوران تمدن اسلام و ایران فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران و با همکاری دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت برگزار شد. از سرکار خانم دکتر نفیسه حسینی یکتا مدیر کل دفتر طب ایرانی و مکمل بهداشت درمان و آموزش پزشکی و جناب آقای دکتر محمدعلی محققی معاون علمی فرهنگستان علوم پزشکی بابت برگزاری این رویداد سپاسگزاری می‌کنیم.

جدول۱. سخنرانان و عناوین نشست‌های تخصصی نورولوژی

برنامه		عنوان	سخنران	عنوان یا تخصص سخنران
افتتاحیه		رویکرد فرهنگستان در توسعهٔ گفتمان بین‌رشته‌ای در طب ایرانی	دکتر محمدعلی محققی	معاون علمی فرهنگستان علوم پزشکی
		لزوم توسعهٔ طب ایرانی مستند به شواهد بالینی	دکترسیدمهدی میرغضنفری	معاون تعالی دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت
		اهمیت بیماری‌های نورولوژی در طب ایرانی و مکمل	دکتر محسن ناصری	رییس مرکز تحقیقات کارآزمایی بالینی طب سنتی دانشگاه شاهد
		ادغام طب ایرانی و طب نوین در بیماری‌های مغز و اعصاب	دکتر وفا رحیمی موقر	استاد جراحی مغز و اعصاب دانشگاه علوم پزشکی تهران
نشست‌های تخصصی	آلزایمر	تبیین آلزایمر در طب ایرانی	دکتر روشنک قدس	متخصص طب ایرانی
		گیاهان دارویی مؤثر بر آلزایمر	دکتربهاره یوسف ثانی	متخصص داروسازی سنتی
		پاتوفیزیولوژی آلزایمر در طب نوین	دکتر مریم جعفریان	دکتری تخصصی علوم اعصاب
		تشخیص و درمان بیماری آلزایمر در طب نوین	دکترسیده مائده کمالی	متخصص مغز و اعصاب
	اختلالات توجه	بیش‌فعالی و کم‌توجهی در طب ایرانی	دکترمنیره‌سادات مطهری‌فرد	متخصص طب ایرانی
		درمان مکمل بیش‌فعالی وکم‌توجهی درطب ایرانی	دکتر هایده گلسرخی	متخصص طب ایرانی
		ریسک فاکتور و اتیولوژی بیش‌فعالی و کم‌توجهی	دکتر محمد وفایی شاهی	فوق‌تخصص نورولوژی اطفال
		تشخیص و درمان بیش‌فعالی در طب نوین	دکتر محمد عفت‌پناه	فوق‌تخصص روان‌پزشکی کودکان
		رویکرد تغذیه در بیش‌فعالی و کم‌توجهی	دکتر کوروش جعفریان	دکتری تغذیه
		گیاهان دارویی مؤثر بر بیش‌فعالی و کم‌توجهی	دکتر علی‌اکبر صفری	متخصص داروسازی سنتی
	اختلالات خواب	تبیین اختلالات خواب در طب ایرانی	دکتر زهره پورصالح	متخصص طب ایرانی
		مکانیسم خواب	دکتر علیرضا عسگری	دکتری فیزیولوژی
		بی‌خوابی مزمن مطابق با طب نوین	دکتر خسرو صادق‌نیت	فلوشیپ خواب
		گیاهان دارویی مؤثر بر خواب	دکتر مریم جهان‌دیده	متخصص داروسازی سنتی
	سردرد	تبیین بیماری سردرد در طب ایرانی و مکمل	دکتر سید محمدباقر فضل‌جو	متخصص طب ایرانی
		مروری بر مقالات سردرد	دکتر مجید تلافی نوغانی	متخصص طب ایرانی
		پیشگیری از میگرن وسردرد در کودکان	دکتر محمودرضا اشرفی	فوق‌تخصص نورولوژی اطفال
		سردرد یا دردسر	دکتر جلیل عرب‌خردمند	جراح مغز و اعصاب
		اثر گیاهان دارویی بر سردرد	دکتر فاطمه عمادی	متخصص فارماکوگنوزی
	اماس	تبیین بیماری اماس در طب ایرانی و مکمل	دکتر حسین رضایی‌زاده	متخصص طب ایرانی
		روش‌های دستی درمان در بیماری اماس	دکتر امیرمحمد جلادت	متخصص طب ایرانی
		رویکرد تغذیه در بیماری اماس	دکتر سوده رزاقی	دکتری تغذیه
		بیماری اماس در طب نوین	دکتر هدا کمالی	فلوشیپ اماس
		فرآورده‌های طبیعی وسنتی موثر در بیماری اماس	دکتر روجا رحیمی	متخصص داروسازی سنتی
			دکتر مریم عباسی	متخصص نورولوژی و متخصص طب ایرانی